

Pedagogische begeleidingsdienst

Huis van het GO!

Willebroekkaai 36

1000 Brussel

LEERPLAN

DERDE GRAAD

SECUNDAIR

ONDERWIJS

FREINETPEDAGOGIE

SPECIFIEK GEDEELTE
DOORSTROOM

EERSTE EN TWEEDE LEERJAAR
(5de en 6de jaar)

LEERPLANNUMMER
3D/FREINET

INSPECTIENUMMER
GSO-2024-1291-Gemeenschapsonderwijs-adv-V25

Versiedatum
31/01/2025

DOMEINOVERSCHRIJDEND

Inhoudstafel

Inleiding	3
Samenhang	3
Uitgangspunten	3
Eigenheid van de studierichting	4
Doelgroep	5
Onderwijskwalificatie	6
Logische doorstroommogelijkheden	7
Gepersonaliseerd Samen Leren	9
Ruimte voor het eigen pedagogisch project	9
Opbouw van de leerplandoelen	10
Herkomst van de doelen	10
De leerplandoelen	10
Subdoelen	11
Minimale inhoudelijke afbakening	11
Nummering van de leerplandoelen	11
Leerplandoelen	13
Generieke doorstroomcompetenties	13
Historisch bewustzijn	14
Ondernemingszin	15
Taalwetenschappen: sociolinguïstiek m.i.v. interculturele aspecten	17
Nederlands: algemene uitbreiding	18
Nederlands: literatuur	19
Nederlands: communicatieve vaardigheden: mondelinge teksten samenvatten	20
Engels en Frans: algemene uitbreiding	21
Artistieke expressie	26
Statistiek	27
Uitgebreide wiskunde in functie van economie	29
Samenleving en politiek: sociale en humane wetenschappen	32
Samenleving en politiek: communicatiewetenschappen	33
Beperkt pakket uit uitgebreide algemene economie	34
Samenhang minimumdoelen – leerplandoelen	35
Minimale materiële vereisten	41
Vakkenkoppeling	42
Pedagogisch – didactische ondersteuning	43

Inleiding

Samenhang

Dit is een leerplan voor het specifieke gedeelte doorstroomfinaliteit, derde graad.

Dit leerplan moet in samenhang gelezen worden met het leerplan 'Derde graad secundair onderwijs - Basisvorming doorstroomfinaliteit'.

Tussen het leerplan van het specifieke gedeelte en het leerplan van de basisvorming is een overlap of samenhang tussen leerplandoelen mogelijk. Indien dit het geval is, wordt dit in de GO! Navigator aangeduid, aangevuld met concrete handvaten om deze doelen op een functionele manier te integreren.

Uitgangspunten

Bij het formuleren van de doelen voor het specifiek gedeelte is er over gewaakt dat het ambitieniveau hoog ligt voor alle leerlingen. Bovenop de doelen die opgenomen zijn in het curriculumdossier heeft het GO!, vanuit haar ambitie om kwaliteitsvol onderwijs aan te bieden aan alle leerlingen, GO!-doelen toegevoegd. Het geheel van de leerplandoelen specifieke vorming is evenwichtig opgesteld met oog voor de haalbaarheid voor alle leerlingenprofielen en met bijzondere aandacht voor het evenwicht tussen de basisvorming en het specifiek gedeelte.

Eigenheid van de studierichting

De leerlingen krijgen een pakket **basisvorming voor de doorstroomfinaliteit** met inhouden uit de zestien sleutelcompetenties.

De specifieke vorming bestaat uit leerplandoelen die **voorbereiden op vervolgonderwijs**:

- WD 01.01 Algemene doorstroomcompetenties: Generieke doorstroomcompetenties
- WD 01.02 Algemene doorstroomcompetenties: Historisch bewustzijn – uitbreiding
- WD 01.03 Algemene doorstroomcompetenties: Ondernemingszin
- WD 02.02 Moderne talen: Taalwetenschappen – sociolinguïstiek m.i.v. interculturele aspecten
- WD 02.08 Moderne talen: Nederlands – algemene uitbreiding
- WD 02.10 Moderne talen: Nederlands – literatuur
- WD 02.13 Moderne talen: Nederlands – communicatieve vaardigheden: mondelinge teksten samenvatten
- WD 02.14 Moderne talen: Frans en Engels – algemene uitbreiding
- WD 04.01 Kunst en cultuur: Artistieke expressie
- WD 06.01 Wiskunde: Statistiek
- WD 06.05 Wiskunde: Uitgebreide wiskunde in functie van economie
- WD 15.01 Sociale wetenschappen: Samenleving en politiek – sociale en humane wetenschappen
- WD 15.03 Sociale wetenschappen: Samenleving en politiek – communicatiewetenschappen
- WD 16.03 Economie: Beperkt pakket uit uitgebreide algemene economie

In deze studierichting krijgen de leerlingen een extra pakket Nederlands. Er gaat aandacht naar taalsystematiek (structuren en wetmatigheden van talen), communicatieve vaardigheden (schrijven, spreken, lezen en luisteren) en literatuur. De leerlingen leren bewust te reflecteren op taal, wat bijdraagt aan het abstract denken over taal. Ook sociolinguïstiek komt aan bod. De leerlingen vergroten hun inzicht in interculturele communicatie.

Daarbovenop krijgen de leerlingen een extra pakket kunst en cultuur. Ze doorlopen een artistiek proces in functie van een creatie en creëren persoonlijk artistiek werk vanuit een artistieke taal met behulp van specifieke bouwstenen, technieken en materialen. Verder zetten ze hun artistieke deskundigheid in voor een gemeenschappelijk project en gaan ze in dialoog over elkaars artistieke proces, werk en presentatie. De leerlingen krijgen ook een beperkt pakket economie waarbij ze economische groei als indicator evalueren, reflecteren over economische modellen en duurzame economische ontwikkeling en de gevolgen van globalisering illustreren.

In deze studierichting krijgen de leerlingen ook een uitbreiding statistiek met bijzondere aandacht voor het interpreteren van statistische gegevens. Het doel daarbij is dat ze zelf een eenvoudig verklarend statistisch onderzoek kunnen opzetten.

Verder worden de leerlingen geïntroduceerd in de politicologie en sociologie. Ze worden gestimuleerd om hun kritische denk- en oordeelsvaardigheden over maatschappelijke vraagstukken te ontwikkelen vanuit een reflectie op media(gebruik) en communicatie.

Er wordt ook ingezet op sociale vaardigheden door het stimuleren van ondernemingszin. Dat omvat een proces van ontwerpen, besluiten, uitvoeren en borgen van een oplossing door toepassing van kennis en vaardigheden uit één of meer sleutelcompetenties of wetenschapsdomeinen en door in groep samen te werken met anderen.

Tot slot maken ook generieke onderzoekscompetenties deel uit van deze studierichting. Ze worden gerealiseerd met de specifieke inhouden van de studierichting. Er wordt ook gewerkt aan de brede historische competenties van de leerlingen.

Doelgroep

Leerlingen die starten in het eerste leerjaar van de derde graad in de doorstroomfinaliteit hebben door het behalen van de leerplandoelen van de tweede graad de nodige competenties verworven om de overstap naar de derde graad succesvol te kunnen maken.

De leerlingen delen vanuit hun keuze voor een bepaalde studierichting eenzelfde interesse. Maar meer nog dan voor de basisvorming zullen de kenmerken van de leerlingen in de derde graad voor het specifieke gedeelte verschillen. Behalve verschillen op cognitief, psychomotorisch en sociaal-affectief vlak zijn er ook verschillen door de gevolgde vooropleiding.

In de tweede graad hebben leerlingen gekozen voor een studierichting gekoppeld aan een finaliteit.

- Leerlingen die een studierichting gekozen hebben die als een vooropleiding van deze studierichting wordt ingericht, hebben in het specifieke gedeelte van de tweede graad leerplandoelen verworven die gekoppeld zijn aan wetenschapsdomeinen die in de derde graad aan bod komen. Op een aantal van deze doelen wordt in de derde graad verder gewerkt. Deze leerplandoelen worden beschouwd als noodzakelijke doelen om succesvol aan de derde graad deel te nemen. In de GO! Navigator wordt de link gelegd tussen de doelen van de tweede en de derde graad (verticale samenhang). Leerlingen uit de volgende studierichting hebben een vorming gevolgd die als een logische vooropleiding kan worden beschouwd:

- Freinetpedagogie

De samenhang tussen de cesuurdoelen en de specifieke minimumdoelen vanuit deze logische doorstroom is terug te vinden in de tabel 'Samenhang minimumdoelen – leerplandoelen' die terug te vinden is in dit leerplan.

- Leerlingen die een studierichting gekozen hebben die inhoudelijk minder of niet aanleunt bij deze studierichting hebben eventueel minder of geen voorkennis voor het specifiek gedeelte.

Vanuit het bovenstaande gegeven kunnen de leerlingen voor het specifieke gedeelte beschouwd worden als een heterogene groep. Daarom is het belangrijk om, bij het begin van de graad, de beginsituatie van elke leerling goed in kaart te brengen, om zo als lerarenteam zicht te krijgen op de kenmerken van de leerlingengroep en een leerlijn uit te werken die nauw aansluit bij de beginsituatie en de mogelijkheden van de leerlingen waarbij er aandacht is voor het wegwerken van eventuele hiaten bij de start van de derde graad. Hierbij heeft het lerarenteam de vrijheid en verantwoordelijkheid om leerplandoelen in te plannen in zowel het eerste als tweede jaar van de derde graad volgens de noden, behoeften en mogelijkheden van hun leerlingengroep. Daarnaast heeft het lerarenteam de vrijheid om te bepalen op welke manier de doelen functioneel geclusterd en aangeboden kunnen worden binnen de derde graad.

Onderwijskwalificatie

Een onderwijskwalificatie geeft weer wat je moet kennen en kunnen om verdere studies aan te vatten, te functioneren in onze maatschappij of een bepaald beroep uit te oefenen. In de Vlaamse kwalificatiestructuur zijn de kwalificaties ondergebracht op 8 niveaus, van basisonderwijs tot universiteit.

Deze studierichting situeert zich op VKS-niveau 4. De uitgangspunten voor een VKS-niveau 4 zijn:

- Kennis en vaardigheden:
 - concrete en abstracte gegevens (informatie en begrippen) uit een specifiek domein interpreteren
 - reflectieve cognitieve en productieve motorische vaardigheden toepassen
 - gegevens evalueren en integreren
 - strategieën ontwikkelen voor het uitvoeren van diverse taken en om diverse, concrete, niet-vertrouwde (maar weliswaar domeinspecifieke) problemen op te lossen
- Context, autonomie en verantwoordelijkheid:
 - handelen in een combinatie van wisselende contexten
 - autonoom functioneren met enig initiatief
 - volledige verantwoordelijkheid voor eigen werk opnemen
 - het eigen functioneren evalueren en bijsturen met het oog op het bereiken van collectieve resultaten

De verwachtingen uit de onderwijskwalificatie vormen een hulpmiddel voor leraren en vakgroepen om de afbakening van de leerplandoelen concreet vorm te geven.

Logische doorstroommogelijkheden

Freinetpedagogie is een domeinoverschrijdende doorstroomrichting (aso). Dat houdt in dat de leerling voorbereid wordt op succesvolle doorstroom naar een breed pallet aan professionele en academische bacheloropleidingen.

Voor de richting Freinetpedagogie situeren de meest logische vervolgopleidingen uit het **professioneel hoger onderwijs** zich binnen de studiegebieden:

- Architectuur
 - Interieurvormgeving
 - Landschaps- en Tuinarchitectuur
 - Toegepaste Architectuur
- Audiovisuele en Beeldende Kunst
 - Audiovisuele Kunsten
 - Beeldende Vormgeving
- Gecombineerde studiegebieden
 - Pedagogie van het jonge kind
- Gezondheidszorg
 - Biomedische Laboratoriumtechnologie
 - Ergotherapie
 - Logopedie en Audiologie
 - Medische Beeldvorming en Radiotherapie
 - Mondzorg
 - Oogzorg
 - Orthopedie
 - Podologie
 - Toegepaste Gezondheidswetenschappen
 - Verpleegkunde
 - Voedings- en Dieetkunde
 - Vroedkunde
- Muziek en Podiumkunsten
 - Dans
 - Musical
 - Pop- en Rockmuziek
- Onderwijs
- Sociaal-Agogisch werk
 - Gezinswetenschappen
 - Maatschappelijke Veiligheid
 - Orthopedagogie
 - Sociaal Werk
 - Sociale Readaptatiewetenschappen
 - Toegepaste Psychologie

Doorstroom naar alle andere professionele bacheloropleidingen is mogelijk, maar binnen Freinetpedagogie wordt er niet specifiek inhoudelijk op voorbereid.

Voor de richting Freinetpedagogie situeren de meest logische vervolgopleidingen uit het **academisch hoger onderwijs** zich binnen de studiegebieden:

- Archeologie en Kunstwetenschappen
 - Archeologie
 - Kunstwetenschappen
 - Kunstwetenschappen en Archeologie
 - Musicologie
- Gecombineerde studiegebieden
 - Afrikaanse Talen en Culturen
 - Global Communication
 - International Affairs (E)
 - Oost-Europese Talen en Culturen
 - Oosterse Talen en Culturen
 - Sociaal-Economische Wetenschappen
 - Taal- en Regiostudies
- Geschiedenis
 - Geschiedenis
- Godgeleerdheid, Godsdienstwetenschappen en Kerkelijk recht
 - Godgeleerdheid en Godsdienstwetenschappen
 - Pentecostal Theology and Biblical Studies (E)
 - Protestantse Godgeleerdheid
 - Theologie en Religiewetenschappen
 - Theology and Religious Studies (E)
- Politieke en Sociale wetenschappen
 - Communicatiewetenschappen
 - Politieke Wetenschappen
 - Politieke Wetenschappen en Sociologie
 - Social sciences
 - Sociale en Militaire Wetenschappen (KMS)
 - Sociologie
- Psychologie en Pedagogische Wetenschappen
 - Agogische Wetenschappen
 - Onderwijskunde
 - Pedagogische Wetenschappen
 - Psychologie
- Rechten, Notariaat en Criminologische Wetenschappen
 - Criminologische Wetenschappen
 - International and European law (E)
 - Rechten
- Taal- en Letterkunde
 - Taal- en Letterkunde
- Toegepaste Taalkunde
 - Toegepaste Taalkunde
- Wijsbegeerte en Moraalwetenschappen
 - Moraalwetenschappen
 - Philosophy (E)
 - Wijsbegeerte
 - Wijsbegeerte en Moraalwetenschappen

Doorstroom naar alle andere academische bacheloropleidingen is niet uitgesloten, maar binnen deze studierichting wordt er niet specifiek inhoudelijk op voorbereid.

Gepersonaliseerd Samen Leren

De ambitie van het GO! is duidelijk. Gepersonaliseerd samen leren betekent dat we met elke lerende, binnen een sociale context, maximaal rendement nastreven op het vlak van leervermogen, leerwinst en leermotivatie. Vanuit een sterke basis- en vakdidactiek zetten we extra in op 'differentiatie', het verhogen van autonomie via het aanleren van zelfregulerende vaardigheden en 'samen leren'. We maken daarvoor gebruik van evidence-informed praktijken en een onderzoekende aanpak op school. Gepersonaliseerd samen leren in het GO! vindt geïntegreerd plaats binnen de realisatie van het totale curriculum en kan alleen gerealiseerd worden met de actieve betrokkenheid van zowel de lerende, de leraar als het (school)beleid.

Vanuit deze visie willen we samen met alle onderwijsprofessionals ons DNA 'samen leren samenleven' en ons pedagogisch project waarmaken. Het is ons positief antwoord op de diversiteit die we in onze klassen zien, de nood aan een groeipad naar autonomie en de nood om een samenverhaal te maken.

Ruimte voor het eigen pedagogisch project

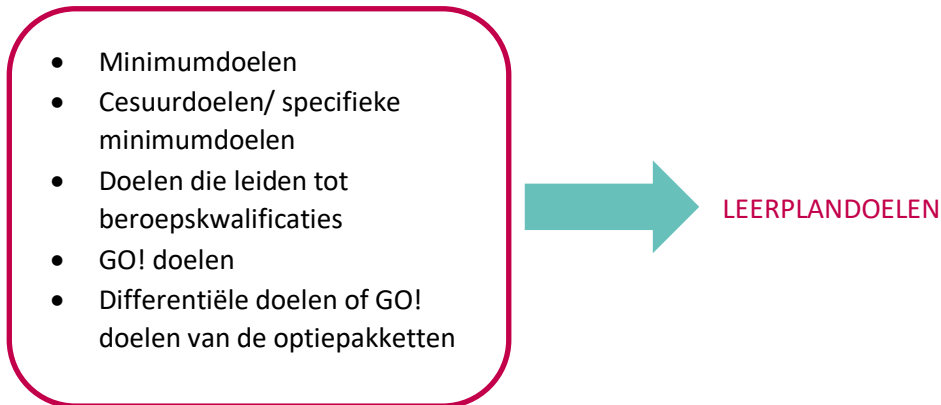
Cruciaal in elke studierichting staat de realisatie van de leerplandoelen. De leerplannen en de lessentabellen van het GO! zijn echter zodanig opgesteld dat het lerarenteam beschikbare ruimte heeft om een schooleigen pedagogisch project te realiseren:

- Enerzijds bieden de leerplannen ruimte om binnen de voorziene tijd zoals aangegeven in de lessentabel, de leerplandoelen verder uit te diepen of te verbreden;
- Anderzijds is er binnen de lessentabel vrije ruimte voorzien waarbij de school eigen accenten kan leggen.

Opbouw van de leerplandoelen

Herkomst van de doelen

De leerplandoelen van het GO! in de tweede en derde graad zijn afkomstig van verschillende bronnen:

De doelen van dit leerplan zijn afkomstig van:

- specifieke minimumdoelen
- GO!-doelen

De leerplandoelen

Elk leerplandoel heeft minimum 1 handelingswerkwoord. Een overzicht van de handelingswerkwoorden met, indien nodig, een verklaring is terug te vinden op de GO! Navigator.

Aan elk leerplandoel wordt een beheersingsniveau toegevoegd. Voor de leerplannen van het GO! maken we gebruik van een eigen GO!-taxonomie, geïnspireerd op de Taxonomie van Bloom:

- Memoriseren: Gegevens zoals begrippen, formules... kunnen ophalen zonder gebruik te maken van hulpmiddelen.
Geen enkel leerplandoel heeft 'memoriseren' als beheersingsniveau. Memoriseren zonder context kan immers nooit het einddoel zijn. Memoriseren kan wel een belangrijk element zijn om een leerplandoel te realiseren.
- Begrijpen: Inzicht verwerven en dit inzicht helder kunnen weergeven, al dan niet aan de hand van voorbeelden.
- Toepassen: Formules, technieken, regels... kunnen toepassen.
- Analyseren: Op basis van nieuwe gegevens, informatie, kenmerken, verbanden... tot een besluit komen
- Evalueren: Op basis van nieuwe gegevens, informatie, kenmerken, verbanden... en aan de hand van criteria, argumenten... een oordeel onderbouwen.
- Creëren: In het kader van een probleemstelling, onderzoek, opdracht... een product ontwikkelen zoals een oplossing, een realisatie, een presentatie...

Er is geen hiërarchie tussen de verschillende beheersingsniveaus. Wel zal je om een 'hogere' beheersingsniveau te bereiken meestal ook gebruik maken van onderliggende beheersingsniveaus, bijvoorbeeld memoriseren om te analyseren.

In de GO! Navigator worden de beheersingsniveaus aan de hand van een filmpje uitgelegd.

Subdoelen

De subdoelen zijn niet vrijblijvend geformuleerd maar maken integraal deel uit van het leerplandoel. Elk subdoel moet bijgevolg aangeboden worden. Alle subdoelen samen dekken het leerplandoel.

Minimale inhoudelijke afbakening

Het concept van de minimumdoelen wordt doorgetrokken naar de leerplandoelen van het GO!. Dit concept houdt in dat de kennis die noodzakelijk is om het leerplandoel te realiseren niet expliciet wordt opgesomd. Indien er twijfel kan ontstaan of een bepaald kenniselement al dan niet tot het leerplandoel behoort, wordt het uitdrukkelijk vermeld via onderliggende bullets. Concreet betekent dit dat de onderliggende bullets deel uitmaken van het leerplandoel en als dusdanig ook aan bod moeten komen.

Om leerplandoelen te realiseren, is er vaktaal nodig. Hoewel vaktaal niet expliciet in de leerplandoelen wordt opgenomen, maakt vaktaal wel deel uit van het leerplandoel. Net zoals dit het geval is bij andere kenniselementen is het aan de leraar om te bepalen welke vaktaal er nodig is om het leerplandoel te realiseren.

Het gehanteerde concept vertrekt van een groot vertrouwen in de professionaliteit van de leraar. Vanuit een professionele deskundigheid zal de leraar bepalen welke kennis er nodig is om het doel te realiseren waarbij de kenniselementen die in de bullets zijn aangegeven of expliciet vermeld in het leerplandoel minimaal worden meegenomen.

Nummering van de leerplandoelen

Boven elk leerplandoel staat er een nummering. De betekenis is de volgende:

WD3_01.01.01

01.01.01

- De betekenis van het nummer links (bijvoorbeeld WD3_01.01.01):
 - WD3: Het gaat hier over een doel uit de derde graad dat behoort tot een wetenschapsdomein
 - 01.01.01: Dit is het volgnummer van het leerplandoel.
 - Doelen van de vorm 01.xx.xx hebben betrekking op wetenschapsdomein 01. (In dit geval verwijst 01 naar 'Algemene doorstroomcompetenties'. In totaal zijn er 16 wetenschapsdomeinen.)
 - Doelen van de vorm xx.01.xx hebben betrekking op subdomein 01 van het betrokken wetenschapsdomein.
 - Het laatste cijfer (xx.xx.01) is het volgnummer binnen het subdomein.

De lijst van de wetenschapsdomeinen en de subdomeinen is terug te vinden in de GO! Navigator.

- Rechts in de eerste rij van elk leerplandoel staat de herkomst van het leerplandoel:
 - Het nummer (bijvoorbeeld 01.01.01) verwijst naar het corresponderend specifiek minimumdoel in het curriculumdossier.
De curriculumdossiers zijn terug te vinden op de website van AHOVOKS.
 - Indien er geen nummer staat, gaat het over een GO!-doel.

WD3_01.01.01.01

Subdoel 1

- Ook de subdoelen krijgen een nummering (bijvoorbeeld WD3_01.01.01.01):
 - Dit is het eerste subdoel van het leerplandoel WD3_01.01.01.
- Indien een subdoel overeenkomt met een specifiek minimumdoel wordt de verwijzing naar het specifiek minimumdoel rechts in de tabel opgenomen.
- Niet elk leerplandoel heeft subdoelen.

Leerplandoelen

Generieke doorstroomcompetenties

WD3_01.01.01

01.01.01

De leerlingen doorlopen een onderzoekscyclus in samenhang met inhouden van minstens 1 wetenschapsdomein verbonden aan de studierichting.

creëren

WD3_01.01.01.01

Subdoel 1

De leerlingen kiezen een onderzoeksmethode in functie van een gegeven of zelfgekozen onderzoeksvraag.

- onderzoekbaarheidscriteria

WD3_01.01.01.02

Subdoel 2

De leerlingen verzamelen data en bronnen in functie van de gekozen onderzoeksmethode.

- betrouwbaarheidscriteria

WD3_01.01.01.03

Subdoel 3

De leerlingen verwerken data en bronnen in functie van de gekozen onderzoeksmethode.

WD3_01.01.01.04

Subdoel 4

De leerlingen synthetiseren de onderzoeksresultaten en formuleren een antwoord op de onderzoeksvraag.

WD3_01.01.01.05

Subdoel 5

De leerlingen rapporteren over de onderzoeksactiviteiten en -resultaten.

- mondelinge of schriftelijke rapportage

WD3_01.01.02

De leerlingen refereren correct aan gebruikte bronnen volgens een wetenschappelijk referentiesysteem.

- relevant wetenschappelijk referentiesysteem
- bronvermelding

toepassen

Historisch bewustzijn

WD3_01.02.01

01.02.01

De leerlingen formuleren een historische vraag rekening houdend met de onderzoekbaarheid ervan.

- onderzoekbaarheid van een historische vraag: afbakening in tijd, ruimte of maatschappelijk domein, bestaan van bronnen, relevantie van bronnen

creëren

WD3_01.02.02

01.02.02

De leerlingen beoordelen de presentatie van historische bronnen aan de hand van contextinformatie en de wijze van bewerking.

evalueren

WD3_01.02.03

01.02.03

De leerlingen beoordelen representativiteit en bruikbaarheid van historische bronnen in functie van een historische vraag.

evalueren

WD3_01.02.04

01.02.04

De leerlingen beoordelen de betrouwbaarheid van historische bronnen in functie van een historische vraag rekening houdend met de standplaatsgebondenheid, het doelpubliek, de functie en het beoogde effect.

evalueren

WD3_01.02.05

01.02.05

De leerlingen formuleren een antwoord op actuele maatschappelijke fenomenen op basis van historische argumenten, rekening houdend met het verschil in context tussen vroeger en vandaag.

- actualiseren

creëren

Ondernemingszin

WD3_01.03.01

01.03.01

De leerlingen ontwerpen oplossingen of deeloplossingen voor een zelf geïdentificeerde en zelf afgebakende uitdaging.

creëren

WD3_01.03.02

01.03.02

De leerlingen besluiten welke oplossing of deeloplossing voor een zelf geïdentificeerde en zelf afgebakende uitdaging tot uitvoering zal worden gebracht.

analyseren

WD3_01.03.03

01.03.03

De leerlingen voeren een ontwerp uit van een oplossing of deeloplossing voor een zelf geïdentificeerde en zelf afgebakende uitdaging.

creëren

WD3_01.03.04

01.03.04

De leerlingen borgen de uitvoering van een oplossing of deeloplossing voor een zelf geïdentificeerde en zelf afgebakende uitdaging, sturen ze bij en sluiten ze af.

analyseren

WD3_01.03.05

01.03.05

De leerlingen participeren actief en inclusief aan een groepsproject.

toepassen

WD3_01.03.06

01.03.06

De leerlingen reflecteren over de eigen rol en het eigen gedrag bij het samenwerken aan een groepsproject.

evalueren

WD3_01.03.07

01.03.07

De leerlingen reflecteren over het eigen leer- en werkproces in relatie tot hun zelfconcept.

evalueren

Taalwetenschappen: sociolinguïstiek m.i.v. interculturele aspecten

WD3_02.02.01

02.02.01

De leerlingen analyseren aspecten van talige diversiteit in de samenleving waarin ze leven.

- meerderheidstaal, minderheidstaal, lingua franca, Global English
- Vlaamse gebarentaal
- schriftsystemen
- indicatoren van taalvitaliteit, taalbehoud, taalshift
- meertaligheid
 - taalcontact: interferentie
 - contacttalen
 - taalbeleid en taalplanning
- code-mixing, code-switching en translanguaging, luistertaal
- sociale aspecten van taalvariatie
- taal en sociale mobiliteit
- hypercorrectie
- jongerentaal

analyseren

WD3_02.02.02

02.02.02

De leerlingen analyseren hoe communicatie verloopt in verschillende culturen om hun inzicht in interculturele communicatie te vergroten.

- aanspreekvormen
- het gebruik van lichaamstaal, houding, sociale conventies en ritueel gedrag als aspecten van communicatie in verschillende culturen
- veralgemening, overdrijving, vereenvoudiging als belangrijkste kenmerkende stereotiepe voorstellingen van communicatie in verschillende culturen en de mechanismen erachter
- effecten van inclusief taalgebruik

analyseren

Nederlands: algemene uitbreiding

WD3_02.08.01

02.08.01

De leerlingen benoemen kenmerken van het taalsysteem en passen inzicht erin toe ter ondersteuning van hun communicatieve handelingen.

- herkomst van woorden: inheems woord, anglicisme, germanisme, gallicisme, belgicisme
- betekenisrelaties: hyponiem, hyperoniem, pleonasme, tautologie, contaminatie
- vormen van humor: sarcasme, cynisme, parodie
- uitspraaktekens

toepassen

WD3_02.08.02

02.08.02

De leerlingen analyseren hoe in literaire teksten betekenissen worden gecreëerd met narratieve, retorische, poëtische en theatrale structuren en technieken.

- elementen van spanningsopbouw: spanningsboog, climax, cliffhanger
- vertelperspectief: auctoriële, personale, onbetrouwbare verteller
- literaire stromingen uit verschillende periodes: middeleeuwen, vroegmoderne tijd, moderne tijd, hedendaagse tijd

analyseren

WD3_02.08.03

De leerlingen schrijven een essay over een cultureel of literair onderwerp.

- minimumvereisten voor productie met aandacht voor:
 - voldoende tekstlengte om de inhoud te beschrijven
 - persoonlijke schrijfstijl

creëren

Nederlands: literatuur

WD3_02.10.01

02.10.01

De leerlingen analyseren hoe literatuur en de plaats die ze inneemt in de maatschappij evolueren doorheen de tijd.

- literair-historische achtergrond van teksten uit middeleeuwse literatuur, renaissance en barok, verlichting, romantiek, realisme, naturalisme, moderne literatuur, postmoderne literatuur en hedendaagse literatuur
- theaterstromingen
- intertekstualiteit
- adaptatie
- canon
- vernieuwing en traditie
- visies op en functies van literatuur
- het literaire bedrijf

analyseren

Nederlands: communicatieve vaardigheden: mondelinge teksten samenvatten

WD3_02.13.01

02.13.01

De leerlingen vatten doelgericht mondelinge teksten samen.

- tekstkenmerken voor mondelinge receptie
- minimumvereisten van de geproduceerde tekst:
 - herformulering op het vlak van woordgebruik en zinsbouw
 - duidelijke tekstverbanden
 - taal afgestemd op het doel en de doelgroep

creëren

Engels en Frans: algemene uitbreiding ¹

WD3_02.14.01

02.14.01

De leerlingen bepalen het onderwerp, de hoofdgedachte en de hoofdpunten bij het doelgericht lezen en beluisteren van teksten.

- teksten in het Engels en in het Frans
- tekstkenmerken voor receptie:

Tekstsoorten	<ul style="list-style-type: none"> • ruime variatie aan tekstsoorten, [E] inclusief wetenschappelijke teksten
Lengte	<ul style="list-style-type: none"> • lange teksten
Structuur en samenhang	<ul style="list-style-type: none"> • tekststructuur met een zekere mate van complexiteit • vrij grote en herkenbare samenhang
	Bijkomend voor schriftelijke receptie
	<ul style="list-style-type: none"> • vrij duidelijke lay-out
Inhoud	<ul style="list-style-type: none"> • vrij concrete tot vrij algemene of abstracte inhoud • vrij hoge informatiedichtheid
Taal	<ul style="list-style-type: none"> • hoofdzakelijk frequente en minder frequente woorden, woordcombinaties en vaste uitdrukkingen uit een brede waaier aan relevante thema's binnen het persoonlijke, publieke en educatieve domein • zinsbouw met een zekere mate van complexiteit
	Bijkomend voor mondelinge receptie
	<ul style="list-style-type: none"> • met achtergrondruis • normaal spreektempo • natuurlijke intonatie • heldere uitspraak • duidelijke articulatie • met lichte afwijking ten opzichte van standaardtaal

analyseren

WD3_02.14.01.01

Subdoel 1

De leerlingen bepalen het onderwerp, de hoofdgedachte en de hoofdpunten bij het doelgericht lezen van teksten.

WD3_02.14.01.02

Subdoel 2

De leerlingen bepalen het onderwerp, de hoofdgedachte en de hoofdpunten bij het doelgericht beluisteren van teksten.

¹ Deze doelen moeten in samenhang met de doelen van de basisvorming (sleutelcompetentie 3) gelezen worden.

WD3_02.14.02

02.14.02

De leerlingen selecteren relevante informatie bij het lezen en beluisteren van teksten.

- teksten in het Engels en in het Frans
- tekstkenmerken voor receptie

analyseren

WD3_02.14.02.01

Subdoel 1

De leerlingen selecteren relevante informatie bij het doelgericht lezen van teksten.

WD3_02.14.02.02

Subdoel 2

De leerlingen selecteren relevante informatie bij het doelgericht beluisteren van teksten.

WD3_02.14.03

02.14.03

De leerlingen spreken en schrijven doelgericht.

- teksten in het Engels en in het Frans
- minimumvereisten voor productie:

Tekstsoorten	<ul style="list-style-type: none"> • ruime variatie aan tekstsoorten 	
Lengte	<ul style="list-style-type: none"> • vrij lange teksten 	
Structuur en samenhang	<ul style="list-style-type: none"> • gepaste en duidelijk herkenbare tekststructuur met een zekere mate van complexiteit • duidelijk herkenbare tekstverbanden 	
	Bijkomend voor schriftelijke productie	
	<ul style="list-style-type: none"> • duidelijk herkenbare tekstopbouw en gebruik van tekstopbouwende elementen: titel, alinea • gepaste lay-out • heldere doorlopende tekst die over het algemeen te begrijpen is 	
Inhoud	<ul style="list-style-type: none"> • vrij concrete tot vrij algemene of abstracte inhoud 	
Taal	<ul style="list-style-type: none"> • beheersing van hoofdzakelijk frequente woorden, woordcombinaties en vaste uitdrukkingen om zich uit te drukken over een brede waaier aan relevante thema's binnen het persoonlijke, publieke en educatieve domein al kunnen lexicale beperkingen leiden tot herhaling, tot omhaal van woorden en tot moeite met formulering • over het algemeen goede beheersing van eerder en nieuwverworven grammaticale structuren, maar met merkbare invloed vanuit de moedertaal • fouten komen voor, maar begrip van boodschap door ontvanger komt meestal niet in het gedrang • zinsbouw met een zekere mate van complexiteit • gepast register 	
	Bijkomend voor mondelinge productie	Bijkomend voor schriftelijke productie
	<ul style="list-style-type: none"> • gepaste lichaamstaal • uitspraak is over het algemeen duidelijk te verstaan en begrip van de boodschap komt meestal niet in het gedrang ondanks mogelijke uitspraakfouten • kan zich betrekkelijk vlot uitdrukken ondanks 	<ul style="list-style-type: none"> • spelling, leestekengebruik en lay-out staan tekstbegrip niet in de weg

	mogelijke pauzes of herstelacties	
Ondersteuning	<ul style="list-style-type: none"> met behulp van ondersteunende middelen 	
creëren		
WD3_02.14.03.01		Subdoel 1
De leerlingen spreken doelgericht.		
WD3_02.14.03.02		Subdoel 2
De leerlingen schrijven doelgericht.		

WD3_02.14.04

02.14.04

De leerlingen nemen doelgericht deel aan mondelinge en schriftelijke interactie.

- teksten in het Engels en in het Frans
- tekstkenmerken voor receptie
- minimumvereisten voor productie

creëren

WD3_02.14.04.01

Subdoel 1

De leerlingen nemen doelgericht deel aan mondelinge interactie.

WD3_02.14.04.02

Subdoel 2

De leerlingen nemen doelgericht deel aan schriftelijke interactie.

WD3_02.14.05

02.14.05

De leerlingen passen inzicht in het taalsysteem toe ter ondersteuning van hun communicatieve handelingen.²

- werkwoorden: ind. plus-que-parfait [F]; participe présent [F]; conditionnel passé [F]; future perfect [E]
- betrekkelijke bijzinnen met ce qui, ce que, ce dont [F]
- gebruik van wijzen na frequente voegwoorden en werkwoorden [F]
- voorwaardelijke zinnen: l'hypothèse/la condition (met si + ind. présent, + ind. imparfait, + ind. plus-que-parfait) [F], conditional (irrealis) [E]

toepassen

² Onderstaande elementen gelden voor het Frans én het Engels, tenzij gespecificeerd dat ze enkel voor het Frans of het Engels gelden door de aanduiding van respectievelijk [F] of [E].

Artistieke expressie

WD3_04.01.01

04.01.01

De leerlingen doorlopen een artistiek proces in functie van een creatie.³

creëren

WD3_04.01.02

04.01.02

De leerlingen creëren persoonlijk artistiek werk vanuit een artistieke taal met behulp van specifieke bouwstenen, technieken en materialen.⁴

creëren

WD3_04.01.03

04.01.03

De leerlingen zetten hun artistieke deskundigheid in voor een gemeenschappelijk project.

toepassen

WD3_04.01.04

04.01.04

De leerlingen gaan in dialoog over elkaars artistiek proces, werk en presentatie aan de hand van afgesproken opdrachtgebonden criteria.

creëren

³ De specifieke eindterm wordt gerealiseerd in de context van de betrokken studierichting.

⁴ De specifieke eindterm wordt gerealiseerd in de context van de betrokken studierichting.

Statistiek

WD3_06.01.01

De leerlingen lossen telproblemen op met en zonder herhaling en waarbij de volgorde al dan niet van belang is.

analyseren

WD3_06.01.01.01

Subdoel 1
06.01.01

De leerlingen lossen telproblemen zonder herhaling op met combinaties.

WD3_06.01.01.02

Subdoel 2

De leerlingen lossen telproblemen op met en zonder herhaling en waarbij de volgorde al dan niet van belang is.

WD3_06.01.02

De leerlingen bepalen het afhankelijk zijn van gebeurtenissen.

- voorwaardelijke kans

analyseren

WD3_06.01.03

06.01.06

De leerlingen analyseren het verband tussen twee numerieke grootheden in een dataset met behulp van een spreidingsdiagram.

- trendlijn
- lineaire regressie
- correlatiecoëfficiënt

analyseren

WD3_06.01.04

06.01.02

De leerlingen berekenen en interpreteren kansen met behulp van de binomiale verdeling.

- verwachtingswaarde, standaardafwijking

analyseren

WD3_06.01.05

06.01.04

De leerlingen leggen in betekenisvolle situaties de betekenis uit van betrouwbaarheidsniveau, betrouwbaarheidsinterval en foutenmarge.

- steekproefverdeling (gemiddelde en standaardafwijking)
- verband met steekproefgrootte en standaardafwijking

begrijpen

WD3_06.01.06

06.01.03

De leerlingen toetsen hypothesen.

- nulhypothese, alternatieve hypothese, p-waarde, significantieniveau en steekproevenverdeling

analyseren

WD3_06.01.06.01

Subdoel 1

De leerlingen leggen in betekenisvolle situaties de betekenis uit van nulhypothese, alternatieve hypothese, significantieniveau en p-waarde.

- steekproevenverdeling

WD3_06.01.06.02

Subdoel 2

De leerlingen toetsen hypothesen.

WD3_06.01.07

06.01.05

De leerlingen analyseren grote datasets met behulp van statistische software in functie van een statistisch onderzoek.

analyseren

Uitgebreide wiskunde in functie van economie

WD3_06.05.01

De leerlingen voeren bewerkingen uit met matrices: optelling, scalaire vermenigvuldiging, matrixvermenigvuldiging, machtsverheffing en transpositie.

toepassen

WD3_06.05.02

De leerlingen gebruiken matrixmodellen om evoluties te beschrijven.

- matrixvoorstelling van een graaf

analyseren

WD3_06.05.03

De leerlingen lossen stelsels van eerstegraadsvergelijkingen op met behulp van de methode van Gauss-Jordan.

toepassen

WD3_06.05.04

De leerlingen lossen vergelijkingen en ongelijkheden grafisch op.

toepassen

WD3_06.05.05

De leerlingen lossen exponentiële vergelijkingen van de vorm $b \cdot a^x = c$ algebraïsch op.

toepassen

WD3_06.05.06

De leerlingen leggen het verband tussen de grafiek van een functie en haar kenmerken.

- veeltermfuncties, (elementaire) rationale functies, (elementaire) irrationale functies, exponentiële functies, logaritmische functies $f(x)=\log_a(x)$
- domein, bereik, nulwaarden, tekenverloop, stijgen/dalen/constant, extrema, constante/toenemende/afnemende stijging/daling, asymptotisch gedrag, gedrag op oneindig

analyseren

WD3_06.05.07

De leerlingen lossen goniometrische vergelijkingen van de vorm $\sin(ax+b)=c$ algebraïsch op.

toepassen

WD3_06.05.08

De leerlingen bepalen limieten van functies.

toepassen

WD3_06.05.09

De leerlingen analyseren het horizontaal, verticaal en schuin asymptotisch gedrag.

analyseren

WD3_06.05.10

De leerlingen berekenen de afgeleide functie van functies die zijn opgebouwd uit veeltermfuncties, rationale functies, exponentiële functies, logaritmische functies en goniometrische functies.

- rekenregels: afgeleide van een som, product, quotiënt van functies en afgeleide van een samengestelde functie (kettingregel)

toepassen

WD3_06.05.11

De leerlingen analyseren het verloop van functies met behulp van de eerste en tweede afgeleide functies en lossen extremumproblemen op.

analyseren

WD3_06.05.12

De leerlingen interpreteren een bepaalde integraal als de limiet van een som en als een georiënteerde oppervlakte.

analyseren

WD3_06.05.13

De leerlingen leggen het verband tussen bepaalde integralen en primitieve functies.

analyseren

WD3_06.05.14

De leerlingen berekenen bepaalde en onbepaalde integralen van veeltermfuncties.

toepassen

Samenleving en politiek: sociale en humane wetenschappen

WD3_15.01.01

15.01.01

De leerlingen analyseren politieke instituties en hun werking, met inbegrip van interacties tussen het lokale, nationale en supranationale niveau.

- representatie, participatie
- verhouding tussen de staatsmachten
- globalisering

analyseren

WD3_15.01.02

15.01.02

De leerlingen analyseren kenmerken in hedendaagse samenlevingen aan de hand van sociaalwetenschappelijke theorieën.

- cultuur, status, rol, macht, socialisatie, stratificatie, mediatisering

analyseren

WD3_15.01.03

15.01.03

De leerlingen reflecteren vanuit verschillende perspectieven over maatschappelijke vraagstukken aan de hand van aangereikte bronnen met inbegrip van wetenschappelijk onderbouwde literatuur.

analyseren

Samenleving en politiek: communicatiewetenschappen

WD3_15.03.01

15.03.01

De leerlingen lichten de mediatisering van de samenleving toe.

begrijpen

WD3_15.03.02

15.03.02

De leerlingen analyseren communicatie en media aan de hand van theorieën uit de communicatiewetenschappen.

analyseren

WD3_15.03.03

15.03.03

De leerlingen analyseren waarom en hoe economische, politieke en sociaal-culturele stakeholders gemedieerde communicatie inzetten.

- gebruik en misbruik van gemedieerde communicatie

analyseren

WD3_15.03.04

15.03.04

De leerlingen reflecteren over media-effecten vanuit het principe van 'agency' van het publiek.

analyseren

WD3_15.03.05

15.03.05

De leerlingen beoordelen op een onderbouwde manier economische, politieke en sociaal-culturele effecten van gemedieerde communicatie op de maatschappij en op zichzelf.

analyseren

Beperkt pakket uit uitgebreide algemene economie

WD3_16.03.01

16.03.01

De leerlingen evalueren economische groei als indicator voor welvaart en welzijn.

- disruptieve factoren en innovatie

evalueren

WD3_16.03.02

16.03.02

De leerlingen illustreren gevolgen van globalisering aan de hand van actuele economische ontwikkelingen.

toepassen

WD3_16.03.03

16.03.03

De leerlingen reflecteren over economische modellen en duurzame economische ontwikkeling.

evalueren

Samenhang minimumdoelen – leerplandoelen

In deze rubriek wordt een overzicht gegeven van alle specifieke minimumdoelen die van toepassing zijn voor deze studierichting (kolom 1 en 2).

In kolom 3 en 4 wordt aangegeven waar deze specifieke minimumdoelen opgenomen zijn in het leerplan.

- Specifieke minimumdoelen die ingedaald zijn als cesuurdoelen (in de studierichting van de tweede graad die een logische vooropleiding is voor deze studierichting in de derde graad) zijn terug te vinden in de derde kolom. Zij moeten niet meer aan bod komen in de derde graad (en bijgevolg ook niet meer geëvalueerd worden in de derde graad) maar ze zijn een belangrijk aandachtspunt om de beginsituatie van de leerling in kaart te brengen en te zorgen voor een gepaste begeleiding.
- Specifieke minimumdoelen die aan bod komen in de derde graad zijn terug te vinden in kolom 4.

De nummers in kolom 3 en 4 verwijzen naar het leerplandoel waar het specifiek minimumdoel letterlijk is opgenomen. Eventuele kenniselementen worden in het leerplandoel opgenomen, ofwel bij het specifiek minimumdoel zelf, ofwel bij de onderliggende subdoelen, ofwel via een combinatie.

Nummer specifiek minimum doel	Minimumdoel	Leerplandoel / subdoel 2 ^{de} graad	Leerplandoel / subdoel 3 ^{de} graad
Generieke doorstroomcompetenties			
01.01.01	De leerlingen doorlopen een onderzoekscyclus in samenhang met inhouden van minstens 1 wetenschapsdomein verbonden aan de studierichting.		WD3_01.01.01
Historisch bewustzijn: uitbreiding			
01.02.01	De leerlingen formuleren een historische vraag rekening houdend met de onderzoekbaarheid ervan.		WD3_01.02.01
01.02.02	De leerlingen beoordelen de presentatie van historische bronnen aan de hand van contextinformatie en de wijze van bewerking.		WD3_01.02.02
01.02.03	De leerlingen beoordelen representativiteit en bruikbaarheid van historische bronnen in functie van een historische vraag.		WD3_01.02.03
01.02.04	De leerlingen beoordelen de betrouwbaarheid van historische bronnen in functie van een historische vraag rekening houdend met de standplaatsgebondenheid, het doelpubliek, de functie en het beoogde effect.		WD3_01.02.04
01.02.05	De leerlingen formuleren een antwoord op actuele maatschappelijke fenomenen op basis van historische argumenten, rekening houdend met het verschil in context tussen vroeger en vandaag.		WD3_01.02.05

Ondernemingszin			
01.03.01	De leerlingen ontwerpen oplossingen of deeloplossingen voor een zelf geïdentificeerde en zelf afgebakende uitdaging.		WD3_01.03.01
01.03.02	De leerlingen besluiten welke oplossing of deeloplossing voor een zelf geïdentificeerde en zelf afgebakende uitdaging tot uitvoering zal worden gebracht.		WD3_01.03.02
01.03.03	De leerlingen voeren een ontwerp uit van een oplossing of deeloplossing voor een zelf geïdentificeerde en zelf afgebakende uitdaging.		WD3_01.03.03
01.03.04	De leerlingen borgen de uitvoering van een oplossing of deeloplossing voor een zelf geïdentificeerde en zelf afgebakende uitdaging, sturen ze bij en sluiten ze af.		WD3_01.03.04
01.03.05	De leerlingen participeren actief en inclusief aan een groepsproject.		WD3_01.03.05
01.03.06	De leerlingen reflecteren over de eigen rol en het eigen gedrag bij het samenwerken aan een groepsproject.		WD3_01.03.06
01.03.07	De leerlingen reflecteren over het eigen leer- en werkproces in relatie tot hun zelfconcept.		WD3_01.03.07
Taalwetenschappen: sociolinguïstiek m.i.v. interculturele aspecten			
02.02.01	De leerlingen analyseren aspecten van talige diversiteit in de samenleving waarin ze leven. <ul style="list-style-type: none"> • Meerderheidstaal, minderheidstaal, lingua franca, Global English • Vlaamse gebarentaal • Schriftsystemen • Indicatoren van taalvitaliteit • Meertaligheid • Code-mixing, code-switching en translanguaging, luistertaal 		WD3_02.02.01
02.02.02	De leerlingen analyseren hoe communicatie verloopt in verschillende culturen om hun inzicht in interculturele communicatie te vergroten.		WD3_02.02.02
Nederlands: algemene uitbreiding			
02.08.01	De leerlingen benoemen kenmerken van het taalsysteem en passen inzicht erin toe ter ondersteuning van hun communicatieve handelingen. <ul style="list-style-type: none"> • Herkomst van woorden: inheems woord, anglicisme, germanisme, gallicisme, belgicisme • Betekenisrelaties: hyponiem, hyperoniem, pleonasme, tautologie, contaminatie • Vormen van humor: sarcasme, cynisme, parodie • Uitspraaktekens 		WD3_02.08.01
02.08.02	De leerlingen analyseren hoe in literaire teksten betekenissen worden gecreëerd met narratieve, retorische, poëtische en theatrale structuren en technieken. <ul style="list-style-type: none"> • Elementen van spanningsopbouw: spanningsboog, climax, cliffhanger • Vertelperspectief: auctoriele, personale, onbetrouwbare verteller • Literaire stromingen uit verschillende periodes: middeleeuwen, vroegmoderne tijd, moderne tijd, hedendaagse tijd 		WD3_02.08.02

Nederlands: literatuur			
02.10.01	<p>De leerlingen analyseren hoe literatuur en de plaats die ze inneemt in de maatschappij evolueren doorheen de tijd.</p> <ul style="list-style-type: none"> Literair-historische achtergrond van teksten uit middeleeuwse literatuur, renaissance en barok, verlichting, romantiek, realisme, moderne literatuur, postmoderne literatuur en hedendaagse literatuur Intertekstualiteit Adaptatie Het literaire bedrijf 		WD3_02.10.01
Nederlands: communicatieve vaardigheden: mondelinge teksten samenvatten			
02.13.01	<p>De leerlingen vatten doelgericht mondelinge teksten samen.</p> <ul style="list-style-type: none"> Tekstkenmerken voor mondelinge receptie Minimumvereisten van de geproduceerde tekst: <ul style="list-style-type: none"> Herformulering op het vlak van woordgebruik en zinsbouw Duidelijke tekstverbanden Taal afgestemd op het doel en de doelgroep 		WD3_02.13.01
Frans en Engels: algemene uitbreiding			
02.14.01	<p>De leerlingen bepalen het onderwerp, de hoofdgedachte en de hoofdpunten bij het doelgericht lezen en beluisteren van teksten.</p> <ul style="list-style-type: none"> Teksten in het Engels en in het Frans Tekstkenmerken voor receptie: <ul style="list-style-type: none"> Tekststructuur met een zekere mate van complexiteit Vrij grote en herkenbare samenhang Hoofdzakelijk frequente en minder frequente woorden, woordcombinaties en vaste uitdrukkingen uit een brede waaier aan relevante thema's binnen het persoonlijke, publieke en educatieve domein Vrij concrete tot vrij algemene of abstracte inhoud Vrij hoge informatiedichtheid Zinsbouw met een zekere mate van complexiteit Lange teksten Ruime variatie aan tekstsoorten, [E] inclusief wetenschappelijke teksten Bijkomend voor schriftelijke receptie: <ul style="list-style-type: none"> Vrij duidelijke lay-out Bijkomend voor mondelinge receptie: <ul style="list-style-type: none"> Met achtergrondruis Normaal spreektempo Natuurlijke intonatie Heldere uitspraak, duidelijke articulatie Met lichte afwijking ten opzichte van de standaardtaal 		WD3_02.14.01
02.14.02	<p>De leerlingen selecteren relevante informatie bij het lezen en beluisteren van teksten.</p> <ul style="list-style-type: none"> Teksten in het Engels en in het Frans Tekstkenmerken voor receptie 		WD3_02.14.02

02.14.03	<p>De leerlingen spreken en schrijven doelgericht.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teksten in het Engels en in het Frans • Minimumvereisten voor productie: <ul style="list-style-type: none"> ○ Gepaste en duidelijk herkenbare tekststructuur met een zekere mate van complexiteit ○ Duidelijk herkenbare tekstverbanden ○ Beheersing van hoofdzakelijk frequente woorden, woordcombinaties en vaste uitdrukkingen om zich uit te drukken over een brede waaier aan relevante thema's binnen het persoonlijke, publieke en educatieve domein al kunnen lexicale beperkingen leiden tot herhaling, tot omhaal van woorden en tot moeite met formulering ○ Vrij concrete tot vrij algemene of abstracte inhoud ○ Over het algemeen goede beheersing van eerder en nieuwverworven grammaticale structuren, maar met merkbare invloed vanuit de moedertaal; fouten komen voor, maar begrip van boodschap door ontvanger komt meestal niet in het gedrang ○ Zinsbouw met een zekere mate van complexiteit ○ Gepast register ○ Vrij lange teksten ○ Ruime variatie aan tekstsoorten • Bijkomend voor schriftelijke productie: <ul style="list-style-type: none"> ○ Duidelijk herkenbare tekstopbouw en gebruik van tekstopbouwende elementen: titel, alinea ○ Gepaste lay-out ○ Heldere doorlopende tekst die over het algemeen te begrijpen is; spelling, leestekengebruik en lay-out staan tekstbegrip niet in de weg • Bijkomend voor mondelinge productie: <ul style="list-style-type: none"> ○ Gepaste lichaamstaal ○ Uitspraak is over het algemeen duidelijk te verstaan en begrip van de boodschap komt meestal niet in het gedrang ondanks mogelijke uitspraakfouten ○ Kan zich betrekkelijk vlot uitdrukken ondanks mogelijke pauzes of herstelacties • Met behulp van ondersteunende middelen 		WD3_02.14.03
02.14.04	<p>De leerlingen nemen doelgericht deel aan mondelinge en schriftelijke interactie.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teksten in het Engels en in het Frans • Tekstkenmerken voor receptie • Minimumvereisten voor productie 		WD3_02.14.04

02.14.05	De leerlingen passen inzicht in het taalsysteem toe ter ondersteuning van hun communicatieve handelingen. <ul style="list-style-type: none"> Onderstaande elementen gelden voor het Frans én het Engels, tenzij gespecificeerd dat ze enkel voor het Frans of het Engels gelden door de aanduiding van respectievelijk [F] of [E]. <ul style="list-style-type: none"> Werkwoorden: ind. plus-que-parfait [F]; participe présent [F]; conditionnel passé [F]; future perfect [E] Betrekkelijke bijzinnen met ce qui, ce que, ce dont [F] Gebruik van wijzen na frequente voegwoorden en werkwoorden [F] Voorwaardelijke zinnen: l'hypothèse/la condition (met si + ind. présent, + ind. imparfait, + ind. plus-que-parfait) [F], conditional (irrealis) [E] 		WD3_02.14.05
Artistieke expressie			
04.01.01	De leerlingen doorlopen een artistiek proces in functie van een creatie. <i>De specifieke eindterm wordt gerealiseerd in de context van de betrokken studierichting.</i>		WD3_04.01.01
04.01.02	De leerlingen creëren persoonlijk artistiek werk vanuit een artistieke taal met behulp van specifieke bouwstenen, technieken en materialen. <i>De specifieke eindterm wordt gerealiseerd in de context van de betrokken studierichting.</i>		WD3_04.01.02
04.01.03	De leerlingen zetten hun artistieke deskundigheid in voor een gemeenschappelijk project.		WD3_04.01.03
04.01.04	De leerlingen gaan in dialoog over elkaars artistiek proces, werk en presentatie aan de hand van afgesproken opdrachtgebonden criteria.		WD3_04.01.04
Statistiek			
06.01.01	De leerlingen lossen telproblemen zonder herhaling op met combinaties.		WD3_06.01.01.01
06.01.02	De leerlingen berekenen en interpreteren kansen met behulp van de binomiale verdeling. <ul style="list-style-type: none"> Verwachtingswaarde, standaardafwijking 		WD3_06.01.04
06.01.03	De leerlingen toetsen hypothesen. <ul style="list-style-type: none"> Nulhypothese, alternatieve hypothese, p-waarde, significantieniveau, steekproevenverdeling 		WD3_06.01.06
06.01.04	De leerlingen leggen in betekenisvolle situaties de betekenis uit van betrouwbaarheidsniveau, betrouwbaarheidsinterval en foutenmarge. <ul style="list-style-type: none"> Verband met steekproefgrootte en standaardafwijking 		WD3_06.01.05
06.01.05	De leerlingen analyseren grote datasets met behulp van statistische software in functie van een statistisch onderzoek.		WD3_06.01.07
06.01.06	De leerlingen analyseren het verband tussen twee numerieke grootheden in een dataset met behulp van een spreidingsdiagram. <ul style="list-style-type: none"> Trendlijn Correlatiecoëfficiënt 	WD2_06.04.13	WD3_06.01.03

Samenleving en politiek: sociale en humane wetenschappen			
15.01.01	De leerlingen analyseren politieke instituties en hun werking, met inbegrip van interacties tussen het lokale, nationale en supranationale niveau. <ul style="list-style-type: none"> • Representatie, participatie • Verhouding tussen de staatsmachten • Globalisering 		WD3_15.01.01
15.01.02	De leerlingen analyseren kenmerken in hedendaagse samenlevingen aan de hand van sociaalwetenschappelijke theorieën. <ul style="list-style-type: none"> • Cultuur, status, rol, macht, socialisatie, stratificatie, mediatisering 		WD3_15.01.02
15.01.03	De leerlingen reflecteren vanuit verschillende perspectieven over maatschappelijke vraagstukken aan de hand van aangereikte bronnen met inbegrip van wetenschappelijk onderbouwde literatuur.		WD3_15.01.03
Samenleving en politiek: communicatiewetenschappen			
15.03.01	De leerlingen lichten de mediatisering van de samenleving toe.		WD3_15.03.01
15.03.02	De leerlingen analyseren communicatie en media aan de hand van theorieën uit de communicatiewetenschappen.		WD3_15.03.02
15.03.03	De leerlingen analyseren waarom en hoe economische, politieke en sociaal-culturele stakeholders gemedieerde communicatie inzetten. <ul style="list-style-type: none"> • Gebruik en misbruik van gemedieerde communicatie 		WD3_15.03.03
15.03.04	De leerlingen reflecteren over media-effecten vanuit het principe van 'agency' van het publiek.		WD3_15.03.04
15.03.05	De leerlingen beoordelen op een onderbouwde manier economische, politieke en sociaal-culturele effecten van gemedieerde communicatie op de maatschappij en op zichzelf.		WD3_15.03.05
Beperkt pakket uit uitgebreide algemene economie			
16.03.01	De leerlingen evalueren economische groei als indicator voor welvaart en welzijn. <ul style="list-style-type: none"> • Disruptieve factoren en innovatie 		WD3_16.03.01
16.03.02	De leerlingen illustreren gevolgen van globalisering aan de hand van actuele economische ontwikkelingen.		WD3_16.03.02
16.03.03	De leerlingen reflecteren over economische modellen en duurzame economische ontwikkeling.		WD3_16.03.03

Minimale materiële vereisten

Voor het realiseren van de leerplandoelen is er nood aan voldoende materialen en de nodige uitrusting opdat deze kwaliteitsvol kunnen gerealiseerd worden. Voor de school is het belangrijk dat ze in kaart brengt welke materialen en uitrusting er minimaal nodig zijn om de leerplandoelen te kunnen realiseren.

Deze materialen en uitrusting hoeven niet noodzakelijk op school aanwezig te zijn. De school kan immers ook gebruik maken van materialen en uitrusting die aanwezig zijn op andere locaties zoals bijvoorbeeld andere scholen, infrastructuur van de gemeente, bedrijven...

Op de GO! Navigator worden er, voor deze doelen waarvoor dit relevant is, suggesties gedaan met betrekking tot het in kaart brengen van de minimale materiële vereisten.

Vakkenkoppeling

De vakkenkoppeling is terug te vinden op de website van het GO! (rubriek leerplannen).

Pedagogisch – didactische ondersteuning

Een uitgebreide pedagogisch – didactische ondersteuning is terug te vinden in de GO! Navigator.